

Poldis themaonderzoek: Antisemitisme 2012

Bas Tierolf
Lisanne Drost

Poldis themaonderzoek

Antisemitisme 2012

Drs. Bas Tierolf
Mr. Drs. Lisanne Drost

Juli 2013

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Antisemitisme in Nederland	4
2.1	Registratie antisemitisme incidenten & onderzoeksverantwoording	4
2.2	Categorieën van antisemitisme-incidenten	4
2.3	Antisemitisme-incidenten in Nederland	5
3	Verdieping	11
3.1	Antisemitisch schelden	11
3.2	Incidenten met een antisemitische connotatie	12
3.3	Intentioneel antisemitisme	12
4	Conclusies	16

1 *Inleiding*

Het Landelijk ExpertiseCentrum Diversiteit van de politie (LECD) is bij de landelijke politie verantwoordelijk voor de portefeuille discriminatiebestrijding. Sinds 2008 publiceert het LECD elk jaar het Criminaliteitsbeeld Discriminatie (POLDIS) voor de politie.

Net als in 2012 is het Verwey-Jonker Instituut behulpzaam bij het opstellen van POLDIS 2012. Hierin staan de gegevens van de geregistreerde discriminatie-incidenten in 2012 en de ontwikkelingen ten opzichte van voorgaande jaren.

Het LECD heeft gevraagd om binnen de POLDIS 2012 rapportage een verdiepende studie uit te voeren naar het thema antisemitisme. De aanleiding daarvoor vormde het grote aantal antisemitische incidenten dat uit POLDIS 2012 naar voren kwam. Vanuit het Openbaar Ministerie werd toestemming verleend tot het raadplegen van politiebestanden.

Antisemitisme is een ander woord voor Jodenhaat en kenmerkt zich door een vijandige houding en vooroordelen jegens Joden. Het Centrum Informatie en Documentatie Israël (CIDI) omschrijft antisemitisme als: Joden anders behandelen dan andere mensen, en met name je vijandig opstellen jegens Joden op grond van vooroordelen.

In deze themarapportage antisemitisme 2012 gaan we dieper in op de incidenten met een antisemitisch karakter die in 2012 plaatsvonden. Deze themarapportage is, in tegenstelling tot de algemene POLDIS-rapportage 2012, meer kwalitatief van aard. We beantwoorden in deze rapportage de volgende onderzoeksvragen.

1. Hoeveel incidenten met een antisemitisch karakter hebben in 2012 plaatsgevonden?
2. Hoe kunnen de incidenten worden verdeeld over de categorieën intentioneel antisemitisme, antisemitisch schelden en incidenten met een antisemitische connotatie? En wat is de overlap tussen deze categorieën?
3. Hoe zien de verschillende categorieën antisemitische incidenten eruit op basis van een kwalitatieve beoordeling van deze incidenten? Wat was de achtergrond van de incidenten als het gaat om de achtergrondkenmerken van daders en slachtoffers, de wijze van discriminatie, en de locatie en omstandigheden waaronder de incidenten plaatsvonden?

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk schetsen we een algemeen beeld van het antisemitisme in Nederland. We staan kort stil bij de onderzoeksverantwoording en vervolgens zoomen we in op het aantal door de politie geregistreerde antisemitische incidenten. In hoofdstuk 3 gaan we nader in op de intentioneel antisemitische incidenten. We beschrijven de verschillende soorten incidenten en kijken naar de achtergrondkenmerken ervan. Tot slot sluiten we af met een samenvattende conclusie.

2 *Antisemitisme in Nederland*

In deze paragraaf beschrijven we allereerst hoe antisemitisme-incidenten in Nederland zijn geregistreerd en op welke wijze de gegevens voor dit onderzoek zijn verkregen en gebruikt. Vervolgens beschrijven we de verschillende vormen van antisemitisme-incidenten en hoe vaak ze in 2012 in Nederland zijn voorgekomen. Ook staan we stil bij enkele kwantitatieve kenmerken van de incidenten die in het politiesysteem staan geregistreerd.

2.1 *Registratie antisemitisme incidenten & onderzoeksverantwoording*

De zesentwintig politieregio's registreren sinds 2008 incidenten met een discriminatoir karakter. Dit gebeurt op basis van het registratiesysteem Basisvoorziening Handhaving (BVH). Elke regio brengt de gegevens van incidenten met een discriminatoir karakter over naar het landelijke uniforme regionale zaaksoverzicht, een Excel-overzicht dat het LECD heeft opgesteld. De incidenten uit het zaaksoverzicht worden in elke politieregio besproken in een Regionaal Discriminatie Overleg (RDO). De zaaksoverzichten zijn de primaire bron voor het jaarlijkse criminaliteitsbeeld discriminatie: de POLDIS-rapportage. In het zaaksformulier wordt apart gescoord op antisemitisme.

Deze informatie hebben we gebruikt voor de rapportage, maar deze is echter verre van volledig. De verklaring daarvoor staat in de POLDIS-rapportage 2012 en heeft vooral te maken met de aandacht die de regio's besteden aan registratie.

Voor de diepere achtergronden bij de antisemitisme-incidenten komen in de algemene rapportage niet volledig naar voren. Vandaar dat voor dit onderzoek ook gebruik is gemaakt van een speciaal ontwikkelde standaardquery op het thema antisemitisme. Die query is gedraaid op de landelijke database van BVH en berust op twee basisdocumenten. Ten eerste, de trefwoordenlijst die de basis vormt voor het zaaksformulier POLDIS, ten tweede de query's antisemitisme die het Verwey-Jonker Instituut heeft gemaakt voor de monitor voor de Anne Frank Stichting, aangevuld met de query's ten behoeve van de POLDIS-rapportage 2012.

Alle basisdocumenten gaan uit van het regionale politiesysteem (BVH), maar ze zijn niet specifiek genoeg: ze nemen nog te veel vervuiling mee. De door ons samengestelde specifieke query heeft uiteindelijk vrijwel alle incidenten waarin op een of andere manier sprake is van antisemitisme uit het politiesysteem kunnen onttrekken. Ook was het al mogelijk een eerste onderscheid te maken tussen min of meer *intentioneel* antisemitisme (Jodenhaat gericht tegen Joodse doelen en/of personen) en min of meer *ongericht* antisemitisme (Jodenhaat niet specifiek op Joodse doelen en/of personen gericht). Het probleem met query's is dat er altijd een zekere mate van onzuiverheid in zal zitten. Vandaar dat wij alle intentionele antisemitisme zaken hebben doorgelezen om ze precies te kunnen duiden en om vast te kunnen stellen of er daadwerkelijk sprake was van intentioneel antisemitisme of niet.

2.2 *Categorieën van antisemitisme-incidenten*

In deze thema rapportage zoomen we vooral in op incidenten waarbij sprake is van intentioneel antisemitisme. Dit zijn geweldsincidenten en beledigingen jegens personen met een Joodse achtergrond of objecten met een Joodse achtergrond, zoals een monument, begraafplaats, school of synagoge. Een aanvullend kenmerk van intentioneel antisemitisme is dat redelijkerwijs kan worden verwacht dat de dader kennis heeft van de Joodse achtergrond. Voorbeelden van incidenten van intentioneel antisemitisme zijn onder andere bekladdingen van synagogen met hakenkruisen en antisemitische beledigingen

en bedreigingen jegens mensen van wie de dader meent of weet dat zij een Joodse achtergrond hebben.

Uit de monitor van het CIDI (Friedmann, 2012) en de monitor Racisme, antisemitisme, extreem-rechts geweld en discriminatie in Nederland van de Anne Frank Stichting (Tierolf, Hermens, Drost & Mein, 2013) komt naar voren dat antisemitisme ook voorkomt zonder dat mensen of objecten met een Joodse achtergrond betrokken zijn. Bijvoorbeeld als het woord Jood (al dan niet in combinatie met één of meerdere krachttermen) als scheldwoord wordt gebruikt, of als hakenkruizen zijn geklad op willekeurige objecten in de openbare ruimte. Ook dit type niet-intentionele en/of ongerichte antisemitisme-incidenten worden hierna kort beschreven. Het gaat dan om 'antisemitisch schelden' en incidenten met een antisemitische connotatie (vaak antisemitische bekladdingen op willekeurige objecten).

2.3 *Antisemitisme-incidenten in Nederland*

Totaal aantal incidenten

In de bestanden vinden we een groot aantal incidenten die onder de noemer antisemitisme vallen. Het POLDIS-bestand bestaat uit 3283 incidenten, daarin vinden we 859 antisemitisme-incidenten. Dit betreft 26% van alle binnen POLDIS geregistreerde discriminatie-incidenten.

Tabel 1 Antisemitische incidenten naar soort op basis van POLDIS

	Aantal incidenten
Antisemitische connotatie en schelden	821
Intentioneel antisemitisme	38
Totaal	859

We hebben ook gekeken naar alle incidenten die iets te maken hebben met antisemitisme. Met behulp van verschillende query's is een selectie gemaakt uit de gehele verzamelde BVH van heel Nederland. Deze query levert uiteindelijk 2382 incidenten op waarbij sprake is van een vorm van antisemitisme. Dit zijn er dus duidelijk meer dan nu in zaaksformulieren worden vastgelegd. Hierbij is de onderverdeling van deze incidenten naar de verschillende typen antisemitisme belangrijk. In de volgende tabel is dit weergegeven.

Tabel 2 Antisemitische incidenten naar soort

	Aantal incidenten
Antisemitische connotatie	1369
Antisemitisch schelden	931
Antisemitische discriminatie*	99
Intentioneel antisemitisme	51
Totaal	2382

* We hebben de term 'antisemitische discriminatie' gebruikt als zoekvraag. Het gaat bij deze zoekvraag om een combinatie van de term discriminatie in combinatie met antisemitisme. Deze zoekvraag leverde weer andere incidenten op dan de andere soorten antisemitisme. Deze hebben we derhalve meegenomen.

Het totaal is lager dan de som van de afzonderlijke soorten, omdat incidenten onder verschillende soorten kunnen vallen. Het aandeel intentioneel antisemitisme is relatief erg laag, iets meer dan 2% van het totaal aantal antisemitische incidenten.

Verdachten en slachtoffers

Van de 2382 incidenten zijn er bij 942 incidenten een of meerdere verdachten gevonden. Het totaal aantal verdachten (daders) is 1360. De meeste verdachten zijn van het mannelijk geslacht (1218) en de gemiddelde leeftijd van de daders is 25 jaar.

Als we kijken naar de etniciteit van de verdachten dan zien we dat de meeste verdachten (bijna 70%) een Nederlandse etniciteit hebben. 13% van de verdachten heeft een Marokkaanse etniciteit.

Tabel 3 Aantal en percentage etniciteit verdachten

Etniciteit	N	Column %
Nederlands	930	68.4
Westers	34	2.5
Turks	65	4.8
Marokkaans	177	13.0
Surinaams	60	4.4
MOE-landen	34	2.5
Azië	15	1.1
Zuid-Amerikaans	5	0.4
Afrikaans	22	1.6
Onbekend	18	1.3
Totaal	1360	100.0

We kunnen ook iets zeggen over de gemiddelde leeftijd uitgesplitst naar de etniciteit van de verdachten. We zien dat de gemiddelde leeftijd bij de meeste etniciteiten rond de 25 jaar ligt. Een uitschieter zijn de verdachten met een Zuid-Amerikaanse etniciteit, daar ligt de gemiddelde leeftijd op 33 jaar.

Tabel 4 Gemiddelde leeftijd van de verdachte naar etniciteit

Etniciteit	Gemiddelde leeftijd
Nederlands	25
Westers	24
Turks	22
Marokkaans	24
Surinaams	26
MOE-landen	26
Azië	27
Zuid-Amerikaans	33
Afrikaans	28
Onbekend	25
Totaal	25

In de bestanden vinden we ook informatie over de slachtoffers. In totaal zijn er 2210 slachtoffers bekend. De meerderheid van de slachtoffers (70%) is van het mannelijk geslacht. De gemiddelde leeftijd van de slachtoffers is 39 jaar.

In onderstaande tabel zien we dat de meeste slachtoffers (84%) een Nederlandse etniciteit hebben. Slachtoffers met een westerse, Turkse, Marokkaanse en Surinaamse etniciteit volgen op ruime afstand (rond de 3%).

Tabel 5 Aantal en percentage etniciteit slachtoffer

Etniciteit	N	Column %
Nederlands	1851	83.8
Westers	76	3.4
Turks	75	3.4
Marokkaans	81	3.7
Surinaams	61	2.8
MOE-landen	10	0.5
Azië	18	0.8
Zuid-Amerikaans	0	0.0
Afrikaans	13	0.6
Onbekend	25	1.1
Totaal	2210	100.0

Uit onderstaande tabel komt naar voren dat de gemiddelde leeftijd van de slachtoffers uiteenloopt. De slachtoffers met een westerse en Nederlandse etniciteit zijn het oudste (41-40 jaar). Slachtoffers uit Midden en Oost Europa zijn met een gemiddelde leeftijd van 28 jaar het jongste.

Tabel 6 Gemiddelde leeftijd van de slachtoffers naar etniciteit

Etniciteit	Gemiddelde leeftijd
Nederlands	40
Westers	41
Turks	37
Marokkaans	33
Surinaams	34
MOE-landen	28
Azië	32
Zuid-Amerikaans	.
Afrikaans	35
Onbekend	31
Total	39

Incidenten per politieregio

In de onderstaande tabel zien we de verdeling naar de politieregio's van zowel de uit BVH onttrokken incidenten met de query's als incidenten die in POLDIS staan geregistreerd.

Tabel 7 Aantal en percentage incidenten per regio

	Query's BVH		POLDIS	
	N	Column %	N	Column %
Groningen	86	3.6	43	5.0
Friesland	88	3.7	33	3.8
Drenthe	56	2.4	34	4.0
IJsselland	33	1.4	28	3.3
Twente	56	2.4	23	2.7
Noord- en Oost-Gelderland	106	4.5	34	4.0
Gelderland-Midden	70	2.9	0	0.0
Gelderland-Zuid	43	1.8	3	0.3
Utrecht	135	5.7	0	0.0
Noord-Holland-Noord	76	3.2	22	2.6
Zaanstreek-Waterland	50	2.1	17	2.0
Kennemerland	56	2.4	30	3.5
Amsterdam-Amstelland	163	6.8	70	8.1
Gooi en Vechtstreek	25	1.0	14	1.6
Haaglanden	320	13.4	4	0.5
Hollands Midden	170	7.1	32	3.7
Rotterdam-Rijnmond	296	12.4	179	20.8
Zuid-Holland-Zuid	88	3.7	37	4.3
Zeeland	48	2.0	37	4.3
Midden- en West-Brabant	91	3.8	68	7.9
Brabant-Noord	72	3.0	31	3.6
Brabant-Zuidoost	85	3.6	45	5.2
Limburg-Noord	45	1.9	27	3.1
Limburg-Zuid	65	2.7	33	3.8
Flevoland	38	1.6	13	1.5
KLPD	21	0.9	2	0.2
Totaal	2382	100.0	859	100.0

De percentages zijn genoemd om de verhoudingen beter in te kunnen schatten. Vanuit de query's worden immers ruim tweeënhalf keer zoveel incidenten gevonden. In een aantal regio's liggen de verhoudingen bijna gelijk, zoals Friesland, Twente, Zaanstreek-Waterland en Flevoland. Maar in andere regio's zien we grote verschillen tussen de percentages. Vooral in Haaglanden, Gelderland-Midden en Utrecht, terwijl daar in POLDIS geen antisemitisme-incidenten worden gevonden. Vanuit de query's komen we daar op ruim 200 incidenten.

Combineren van gegevens

Wanneer we de gegevens combineren blijkt dat we 75% van de antisemitische incidenten in POLDIS met behulp van de query's ook vinden. Een kwart van de POLDIS incidenten vinden we dus niet met de query's terug. Met de query's vinden we veel meer antisemitische incidenten (bijna drie keer zo veel), het betreft echter voornamelijk niet-intentioneel antisemitische incidenten. Wanneer we alleen kijken naar de intentionele incidenten vinden we 35 incidenten (van de 38, dus 92%) terug in de query's. Daarnaast vinden we nog 16 andere intentioneel antisemitische incidenten met behulp van de query's, die niet zijn gevonden in POLDIS.

Om vast te kunnen stellen of het antisemitisme intentioneel was of niet, hebben we zowel vanuit POLDIS als vanuit de query's een groot aantal incidenten in zijn geheel doorgelezen. Voor POLDIS zijn alle 859 incidenten bekeken. Voor de query's hebben we met behulp van drie query's bepaalde zoektermen gecombineerd, en die incidenten gelezen waarbij we de kans op intentioneel antisemitisme het

grootst achtten. Daarnaast hebben we van de incidenten antisemitisch schelden en antisemitische connotatie een steekproef van incidenten gelezen. Dit was om te bepalen hoeveel intentioneel antisemitisme er gevonden kon worden. Uiteindelijk bleek er in POLDIS sprake van intentioneel antisemitisme bij 38 van de 859 incidenten, dus bij ruim 4% van de geregistreerde antisemitisme-incidenten.

Vanuit de query's werden 51 incidenten gevonden bij een totaal van 212 incidenten die op grond van de query's intentioneel zouden kunnen zijn. Zoals gezegd vonden we 35 van de 38 incidenten uit POLDIS ook in de query's. Dit betekent dat we in totaal 54 incidenten vonden waarin sprake was van intentioneel antisemitisme. Het is ook Interessant om de overlap te bekijken tussen de verschillende soorten intentionele incidenten (inclusief de drie uit POLDIS).

Tabel 8 Overlap bij de intentioneel antisemitische incidenten

	Aantal incidenten
Antisemitische connotatie	21
Antisemitisch schelden	4
Antisemitische discriminatie*	36
Combinatie van vandalisme, schelden en discriminatie	54
Intentioneel antisemitisme	54

* We hebben de term 'antisemitische discriminatie' gebruikt als zoekvraag. Het gaat bij deze zoekvraag om een combinatie van de term discriminatie in combinatie met antisemitisme. Deze zoekvraag leverde weer andere incidenten op dan de andere soorten antisemitisme. Deze hebben we derhalve meegenomen.

We zien vrij veel overlap tussen de verschillende typen incidenten. Alleen antisemitisch schelden komt relatief weinig in combinatie voor met de andere soorten.

Intentioneel antisemitisme naar regio

De spreiding over de regio's van de intentioneel antisemitische incidenten laat een opvallend beeld zien. We zien in alle regio's met uitzondering van Amsterdam-Amstelland heel weinig intentioneel antisemitische incidenten. Ruim 50% van de intentioneel antisemitische incidenten vindt in Amsterdam-Amstelland plaats.

Tabel 3 Intentioneel antisemitische incidenten per regio

	Aantal incidenten		Aantal incidenten
Groningen	1	Gooi en Vechtstreek	0
Friesland	1	Haaglanden	3
Drenthe	1	Hollands Midden	0
IJsselland	1	Rotterdam-Rijnmond	3
Twente	1	Zuid-Holland-Zuid	1
Noord- en Oost-Gelderland	1	Zeeland	1
Gelderland-Midden	0	Midden- en West-Brabant	0
Gelderland-Zuid	0	Brabant-Noord	1
Utrecht	6	Brabant-Zuidoost	1
Noord-Holland-Noord	3	Limburg-Noord	0
Zaanstreek-Waterland	0	Limburg-Zuid	1
Kennemerland	0	Flevoland	0
Amsterdam-Amstelland	28	KLPD	0
	Totaal		54

Het niet-intentioneel antisemitisme komt dus relatief het vaakst voor. In hoofdstuk 3 gaan we dieper in op voorbeelden van alle soorten antisemitisme. Vooraf kunnen we al melden dat ongericht antisemitisme vooral veel voorkomt bij jongeren, die weinig besef hebben van wat ze eigenlijk doen. Het plaatsen van hakenkruizen op willekeurige plekken of het uitschelden van agenten voor 'kankerjoden' (om

een veelvoorkomend voorbeeld te noemen), heeft vaak weinig met de religieuze of etnische afkomst van de ontvangers te maken. Het laat meestal een algemeen soort ongenoegen zien dat mensen op deze manier denken te moeten uiten, zonder te beseffen dat hiermee een (in Nederland relatief kleine) groep ernstig wordt geschaad. Natuurlijk worden bijvoorbeeld moslims en niet-westerse allochtonen (of mensen die er zo uitzien) ook vaak onheus bejegend met vergelijkbaar taal- en tekengebruik. Het antisemitisme lijkt echter relatief veel frequenter voor te komen. Dit is zeker zo wanneer we bedenken dat de etnische Joodse populatie of de mensen die de Joodse geloofsovertuiging aanhangen, in Nederland maar een kleine groep betreft. Naar verhouding komt antisemitisme dus heel veel voor in de niet-intentionele vorm.

3 *Verdieping*

Het vorige hoofdstuk sloot af met de constatering dat incidenten met een antisemitisch karakter relatief veel voorkomen. In dit hoofdstuk schetsen we de meer kwalitatieve kenmerken van deze incidenten. Ze zijn onderverdeeld over drie categorieën. Voor deze kwalitatieve beschrijving hebben we de politiemutatie van intentioneel antisemitisme-incidenten nader bestudeerd en bekeken in BVH. Dat deden we ook voor een deel van de antisemitisch schelden incidenten en incidenten met een antisemitische connotatie. Op basis van de beschrijvingen in BVH krijgen we meer zicht op vragen als: wat is de aard van de incidenten, op welke manier is het antisemitisme geuit, wie is erbij betrokken en in welke situatie vond het incident plaats?

3.1 *Antisemitisch schelden*

In 2012 zijn er 931 incidenten geregistreerd die vallen in de categorie antisemitisch schelden, ofwel het schelden met de term Jood, al dan niet in combinatie met een of meerdere krachttermen. Uit deze 931 incidenten hebben we een willekeurige steekproef getrokken van 30 mutaties om nader te bestuderen in BVH.

Verreweg de meeste incidenten van antisemitisch schelden (72%) betreffen het beledigen of uitschelden van een ambtenaar in functie, en dan meer specifiek de politie. Aan de aanduiding van iemand met een Joodse achtergrond wordt een heel scala aan krachttermen toegevoegd. De betrokken politieambtenaren hebben zelf geen Joodse achtergrond. Het scheldwoord ‘*kankerjood*’/of ‘*kankerjoden*’ is in alle gevallen gebruikt, al dan niet in combinatie met andere scheldwoorden.

Uit de politiemutaties komt naar voren dat de aanleiding voor de scheldpartij uiteenloopt. Een aanhouding, insluiting op cel, tijdens een verhoor of enkel het voorbijlopen van agent(en) kan een reden zijn om de ambtenaar/ambtenaren in functie uit te schelden met antisemitische scheldwoorden. Zo is te lezen in een politiemutatie dat een man is aangehouden na het overtreden van een Algemeen Plaatselijke Verordening (APV). Hij is het niet eens met zijn aanhouding en begint vervolgens de twee agenten uit te schelden voor ‘*vuile kankerjoden*’. Een ander incident vindt plaats in een uitgaansgebied waar twee agenten langs een groepje (beschonken) jongeren lopen. De agenten worden uit het niets door de jongeren uitgescholden voor ‘*kanker joden en kanker homo’s*’.

Bij zes incidenten was de politie niet betrokken. In drie gevallen betrof het een willekeurig persoon die in het voorbijlopen werd uitgescholden. In een geval kregen twee jongens op een beurs ruzie en begonnen elkaar uit te schelden voor onder andere ‘*vuile kankerjood*’. Tweemaal vond het antisemitisch schelden plaats in relationele sfeer. Er werd op een social media internetsite een relationeel conflict geuit met de termen ‘*je bent een kanker jood, jij kanker hoer*’.

Op basis van de bekeken politiemutaties kan worden vastgesteld dat twee derde van de antisemitische scheldincidenten zijn gepleegd door volwassenen en een derde door jongeren. De jongeren pleegden het incident doorgaans in groepsverband.

Slechts in een aantal gevallen zijn er meer gegevens over de verdachte bekend, waaronder etniciteit en geslacht. De etniciteit van de verdachten loopt uiteen. Op basis van de beschrijving uit BHV komt naar voren dat de meeste verdachten een Marokkaanse of Nederlandse etniciteit hebben. Andere verdachten kwamen uit Turkije, Somalië, Suriname of de Nederlandse Antillen. Over het algemeen zijn de verdachten van het mannelijk geslacht. Slechts tweemaal is een vrouw verdachte.

3.2 Incidenten met een antisemitische connotatie

Van de 1369 incidenten met een antisemitische connotatie hebben we ook een willekeurige steekproef van 30 incidenten bekeken. Bij al deze zaken werd weliswaar een antisemitische uiting gevonden, maar dit was niet specifiek gericht tegen Joodse doelen of personen. Dit type incident betreft voornamelijk bekladding met hakenkruizen, al dan niet gecombineerd met andere antisemitische teksten zoals 'Sieg Heil', 'White power', 'Hitler' of bijvoorbeeld SS-tekens. Het bekladden en/of bekrassen van woningen, openbare ruimtes en auto's komt het vaakst voor. Daarnaast zijn een school, een politiecel en bedrijfspanden beklad met hakenkruizen. Het is ook voorgekomen dat tijdens een huiszoeking of inbeslagname hakenkruizen of antisemitische teksten worden aangetroffen.

Slechts bij zes politiemutaties is er een verdachte bekend. Tweemaal ging het om een burenruzie waarbij een van de burens op de deur van de ander een hakenkruis kraste/tekende. Twee verdachten werden bekend nadat er tijdens een huiszoeking een vlag met een hakenkruis werd aangetroffen in de woning. Eenmaal ging het om een verdachte die in een politiecel een hakenkruis tekende. En ook was er een oud-werknemer die na zijn gedwongen ontslag het bedrijfspand van zijn voormalige werkgever met hakenkruizen bekladde. Bij de overige bekeken politiemutaties is geen verdachte bekend.

3.3 Intentioneel antisemitisme

Zoals in hoofdstuk 2 staat beschreven kwamen op basis van de uitgevoerde query in eerste instantie 212 politiemutaties naar voren van incidenten van (potentieel) intentioneel antisemitisme. Na bestudering bleek dat er bij 161 incidenten (76%) sprake was van ongericht/niet-intentioneel antisemitisme en bij 51 incidenten (24%) was er wel daadwerkelijk sprake van intentioneel antisemitisme. Daarnaast vonden we nog bij 3 andere incidenten uit de POLDIS-registratie intentioneel antisemitisme.

Niet-intentioneel/ongericht

We kunnen nog verder inzoomen op de 161 politiemutaties van niet-intentionele antisemitische incidenten uit de query. Kijkend naar het type incidenten, valt op dat de incidenten uiteenlopend van aard zijn. De meeste niet-intentionele/ongerichte antisemitische incidenten (n=11) betreffen burenruzies met veelvuldig schelden met de aanduiding van iemand met een Joodse achtergrond en daaraan toegevoegd een reeks aan krachttermen. In de mutaties staat beschreven dat er onderling over en weer gescholden wordt met 'kankerjood' en 'kanker joden'. Daarnaast worden willekeurige personen en de politie uitgescholden voor 'kanker jood' (n=8) of 'kut jood' (n=8). In iets mindere mate zien we dat verwarde personen ongericht schelden met woorden in de strekking als 'kut jood' of 'kanker jood'. Verder zijn openbare gebouwen beklad met hakenkruizen en antisemitische leuzen. Daarnaast komt het ook een enkele keer voor dat joden onderling in een conflict zijn geraakt.

Intentioneel antisemitisme incidenten

Aard van de incidenten

In 2012 zijn er 54 incidenten van intentioneel antisemitisme geregistreerd bij de politie. Deze politiemutaties zijn allemaal gelezen en kennen verschillende uitingsvormen. Deze zijn grofweg in te delen in drie categorieën:

1. Belediging, bedreiging of mishandeling van Joden, waarbij de Joodse achtergrond van het slachtoffer de reden is van het strafbare feit of door de dader wordt aangegrepen als reden voor het strafbare feit.
 2. Bekladding of bekrassing van antisemitische tekens of leuzen op Joodse locaties, zoals een synagoge of een Joodse school, of locaties die te maken hebben met de Tweede Wereldoorlog.
 3. Het scanderen van antisemitische leuzen en/of provoceren op Joodse feestdagen, rondom (bijeenkomsten in) synagogen, of op 4 of 5 mei tijdens herdenkingsdiensten van de Tweede Wereldoorlog.
- Hierna bespreken we voorbeelden van deze incidenten. Er bestaat overigens nog wel enige overlap tussen deze categorieën.

Belediging, bedreiging en mishandeling

Incidenten waarbij sprake is van beledigingen, bedreigingen en/of mishandelingen van Joden komen het vaakst voor (n=35). Er is overigens maar één incident van mishandeling geregistreerd; in de politiemutatie staat beschreven dat het bij dit incident gaat om een Joodse man die kenmerkende joodse kleding draagt zoals een gebedskleed en een keppeltje. De man wordt eerst uitgescholden voor *'kut jood'* en vervolgens geschopt en geslagen. De dader is onbekend, hij wordt omschreven als een man met een Turks uiterlijk. Het slachtoffer heeft aangifte gedaan van mishandeling.

Uit de mutaties blijkt dat een derde van de incidenten zich afspeelt tussen bekenden, meestal burens. Personen met een Joodse achtergrond worden door hun burens beledigd en bedreigd. Zij worden uitgescholden voor *'kut jood'*, *'kanker jood'* en/of *'schijt jood'*. Voor enkele van de slachtoffers is volstrekt onduidelijk wat de aanleiding is geweest voor de scheldpartij. Zij voelen zich echter zo beledigd of bedreigd dat zij melding of aangifte hebben gedaan bij de politie. Een van de mutaties beschrijft het voorbeeld van een Joodse vrouw, zij krijgt van haar burens te horen: *'Onze schoorsteen is hetzelfde als die in Auschwitz.... alle joden moeten richting de gaskamers'*. Mevrouw heeft aangifte gedaan.

Een ander voorbeeld betreft een Joodse man die door zijn zestienjarige Antilliaanse buurjongen wordt uitgescholden voor *'Vieze flikker en vieze jood'*. De man is homoseksueel en heeft een Joodse achtergrond. Hij voelt zich gediscrimineerd en doet aangifte. Een andere politiemutatie beschrijft het incident van een Joodse man die een opmerking maakt tegen zijn burens over geluidsoverlast. De man verzoekt de burens om de muziek wat zachter te zetten, waarop de burens de man uitschelden voor *'schijt jood'*. De man heeft aangifte gedaan. Uit het verhoor met de verdachte komt naar voren dat hij geen hekel heeft aan Joden, maar enkel boos was over de opmerking over geluidsoverlast.

Er zijn ook enkele incidenten die zich af hebben gespeeld tussen 'bekenden' waarbij het niet gaat om burens. Bijvoorbeeld een incident dat zich afspeelt in een woongroep. In de politiemutatie is te lezen dat een begeleider tegen een Joodse man die in de woongroep leeft zegt; *'Joden zijn virussen, dat zijn ze altijd al geweest'*. De man heeft aangifte gedaan. De aangifte is vervolgens weer ingetrokken nadat de begeleider ontslag heeft genomen. Een andere mutatie beschrijft een incident tussen een Joods meisje van 18 jaar en haar rijinstructeur. Het meisje krijgt beledigende opmerkingen te horen van haar rijinstructeur nadat hij erachter komt dat het meisje een Joodse achtergrond heeft. De rijinstructeur ontkent de Holocaust en zegt onder andere tegen het meisje; *'De joden hebben het allemaal aan zichzelf te danken. Hitler was een slimme man...'*. Het meisje doet aangifte tegen haar rijinstructeur. In de mutatie is te lezen dat de man niet wordt vervolgd omdat het ontkennen van de Holocaust niet strafbaar is. Een ander incident speelt zich af tussen twee oud-collega's naar aanleiding van een zakelijk conflict. Een oud-collega stuurt een email naar de man met daarin beledigende teksten: *'Ik hou van Hitler, mensen als jij zouden dood moeten zijn. Vuile kut jood. Hulde aan John Galiano'*. De oud-collega biedt excuses aan en de zaak is hiermee afgesloten. Ook in zakelijke relaties komen antisemitische beledigingen voor, zo wordt een advocaat met een Joodse achtergrond na onenigheid met een cliënt, door de betreffende cliënt uitgescholden voor *'kutjood'* en *'kankerjood'*. De advocaat doet aangifte.

De overige incidenten (tweederde) zijn gepleegd door onbekenden van het slachtoffer. Uit verschillende mutaties blijkt dat een opmerking van het Joodse slachtoffer een aanleiding kan zijn om deze Joodse persoon te beledigen of te bedreigen. Zo ontstaat bijvoorbeeld in het zwembad een woordenwisseling tussen een Joodse vrouw en twee andere vrouwen nadat de Joodse vrouw een opmerking maakt over de kinderen van de andere vrouwen die aan het spetteren zijn met water. Waarop de twee vrouwen vijandig reageren en onder andere zeggen: *'Wat een jodenstreek. We gaan je kapot maken...'*. Een ander voorbeeld betreft een incident met een Joodse man. Hij moest het ontgelden toen hij een opmerking maakte tegen twee vrouwen die in een wachtkamer erg luidruchtig aan het praten waren. Hij kreeg als reactie te horen: *'Waar bemoei jij je mee vuile kut jood.'* De man maakte van de opmerking een melding bij de politie, hij voelde zich gediscrimineerd en beledigd.

Uit de politiemutaties blijkt echter dat er in de meeste gevallen geen aanleiding is te achterhalen voor de belediging of bedreiging. Het feit dat de personen Joods zijn, is voor sommigen voldoende aanleiding om een beledigende opmerking of bedreiging te uiten. Zo werd bijvoorbeeld een Joodse man met een keppeltje in een koffiebar beledigd door een onbekende man voor *'rot jood'*. Of een Joodse medewerker van een supermarkt die door een klant wordt uitgescholden en beledigd omdat hij een keppeltje draagt. Het slachtoffer doet aangifte en de dader krijgt een winkelverbod.

Maar niet alleen personen zijn slachtoffer van belediging of bedreiging. Ook Joodse bedrijven, waaronder Joodse winkels, een Joods cateringbedrijf en een Joods restaurant zijn slachtoffer. Zo wordt het Joodse restaurant per telefoon bedreigd. Een onbekend persoon belt naar het restaurant en zegt tegen een medewerker: *'Alle joden aan het gas, als je jood bent moet je dood. Ik ga je restaurant in de fik steken'*. Het cateringbedrijf krijgt via hun website een bericht van een onbekend persoon. De onbekende afzender noemt zich *'jodenhater'* en schreef onder andere *'kut jood'*. Tot slot een opvallende politiemutatie waarbij een trambestuurder betrokken is. In de mutatie staat beschreven dat de trambestuurder tijdens het voorbijrijden van het Anne Frank Huis via de intercom van de tram een antisemitische opmerking maakt over het Anne Frank Huis en de Joodse bevolking.

Uit de politiemutatie blijkt dat een derde van alle intentioneel antisemitisme-incidenten waarbij sprake is van beledigingen of bedreigingen, is gepleegd door jongeren. In de politiemutatie staat dan meestal beschreven dat het gaat om *'jongeren'*, *'hangjongeren'*, *'een groepje jongeren'*, *'een groepje jongens'* of *'jongelui'*. Indien de dader bekend is wordt er een leeftijd bij vermeld. In enkele gevallen zijn de daders bekenden van het slachtoffer, doorgaans klasgenoten. Joodse kinderen worden dan door medeleerlingen uitgescholden of via het internet bedreigd. Een voorbeeld hiervan is een Joods meisje dat door twee medeleerlingen (groep 8) via een social media internetsite is bedreigd. Als straf moesten de twee leerlingen hun excuses aanbieden en naar een in memoriam expositie van Joodse kinderen gaan.

Uit de andere politiemutaties blijkt dat het veelal om (groepen) jongeren gaat die voor hen onbekende Joodse personen beledigen of bedreigen die kenmerkende joodse kleding dragen en een Joods uiterlijk hebben (onder andere keppeltje, kapsel, gebedskledij). Zo wordt een Joodse jongen die in de bus zit naar school beledigd door een groepje jongens. Er worden diverse kwetsende antisemitische uitspraken gedaan door de jongens, onder andere: *'Weet je dat er een jood in de bus zit en dat ze er een paar zijn vergeten te vergassen'*. Ook wordt een Joodse man door twee jongeren op een scooter in het voorbijrijden uitgescholden voor *'kankerjood'*; een Joodse vrouw wordt door een groepje jongeren voor *'vuile jood'* uitgemaakt. En een groepje jongeren scheldt een aantal Joodse personen uit als ze voorbijlopen en zegt daarbij *'alle joden aan het gas'*. Een andere melding betreft een groepje Marokkaanse jongeren die een Joodse man met keppeltje die uit synagoge komt uitschelden en roepen *'Hamas hamas joden aan het gas'*. Een zelfde soort incident betreft een groep door hun uiterlijk herkenbare Joodse mannen en een rabbijn die zijn nageroepen met *'joden joden!'* door een groepje getinte jongens tussen de 10 en 16 jaar. En een Joodse vrouw wordt door groep getinte jongens uit de buurt uitgescholden waarbij onder andere *'jood jood'* wordt geroepen.

Uit de politiemutaties blijkt dat er ook enkele (n=6) beledigingen en bedreigingen zijn geuit aan Joodse personen via het internet. Via meerdere social media sites, forums of per e-mail worden beledigende teksten of bedreigingen geuit die gericht zijn tot een Joods persoon of zelfs de Joodse gemeenschap. Zo zijn er op Twitter en Facebook diverse berichten geplaatst in de trant van: *'alle joden moeten dood'*, *'ik haat joden'*, *'kanker joden'*. Ook worden er berichten op forums geplaatst waar onder meer de Holocaust wordt ontkend. Meestal zijn er geen verdachten bij deze incidenten gevonden. Wel komt naar voren dat de personen die de berichten hebben geplaatst in enkele gevallen een gebruikersnaam hebben die verwijst naar Jodenhaat.

Naast internet worden er beledigende teksten geuit via de media. Zo wordt in een radioprogramma door een gastspreker de Holocaust ontkend. Enkele Joodse luisteraars doen aangifte naar aanleiding van de radio-uitzending.

Bekladdingen en vernielingen

Uit de politiemutaties komen 17 incidenten naar voren waarbij sprake is van bekladding of vernieling. Tien maal is een woning van een (vermeend) Joodse persoon of familie beklad met een hakenkruis en/of beledigende tekst. De Joodse bewoners troffen meestal een hakenkruis aan op de voordeur van hun woning. Eenmaal was niet alleen de voordeur beklad met een hakenkruis, maar ook de auto van de Joodse familie. En bij een ander incident was de brievenbus beklad met de tekst; *'VIEZ JOOD'*. Uit de politiemutatie komt naar voren dat van zes van de tien incidenten aangifte is gedaan en dat er geen verdachte is aangewezen.

In totaal is in 2012 tweemaal een synagoge beklad en vernield. In de politiemutatie staat beschreven dat ruiten van een synagoge tijdens dodenherdenking op 4 mei zijn ingegooid en dat bij een

andere synagoge een aantal Hamas-stickers zijn geplakt op onder andere de ramen en toegangsdeur van de synagoge. Van beide incidenten is aangifte gedaan en van de dader ontbreekt elk spoor.

Ook tweemaal is een Joods monument beklad met hakenkruizen. Ook hier is er geen verdachte. Daarnaast is er nog een incident met een getekend hakenkruis op een raam van een Joodse basisschool. In de politiemutatie staat dat de verdachte een van de leerlingen is van de Joodse school. Een ander incident betreft de vernieling van een aantal Joodse winkels. In de mutatie staat beschreven dat de aanleiding van de vernielingen de spanning in het Midden-Oosten is. Er zijn geen verdachten bij deze zaak. Ten slotte werd er nog een hakenkruis gevonden op een gebouw waarin een Joodse organisatie is gevestigd.

Op basis van de politiemutaties kan worden vastgesteld dat er van de 17 incidenten van vernieling en bekladding van Joodse doelen slechts in één geval een dader bekend is. Bij de meerderheid van de incidenten is er geen verdachte aangehouden.

Scanderen van antisemitische leuzen en provocerend gedrag

Er zijn in 2012 twee incidenten geregistreerd waarbij sprake is van provocerend gedrag. Bij het eerste incident gaat het om een man die een Hitlergroet maakt voor het Joods museum. Uit de politiemutatie komt geen verdere informatie over de verdachte naar voren. In de politiemutatie van het tweede incident staat beschreven dat twee personen met elk diverse tatoeages van hakenkruizen zichtbaar op hun lichaam enkele uren voor de dodenherdenking op de Dam in Amsterdam lopen. Dit wordt door de agenten als provocerend gezien en er wordt een melding van gemaakt. In de mutatie staat geen verdere informatie over de verdachten.

4 Conclusies

In dit hoofdstuk komen puntsgewijs de conclusies aan de orde die voortkomen uit de door de politie geregistreerde antisemitisme-incidenten.

Een belangrijk aandachtspunt is dat het in deze rapportage gaat om de door de politie geregistreerde antisemitisme-incidenten. Dit kan geen volledig beeld geven van de werkelijke stand van zaken op het gebied van antisemitisme in Nederland. Bovendien kampen we in Nederland met het probleem van onderrapportage.

Wanneer we de resultaten overzien kunnen we concluderen dat de BVH-query's meer zaken opleveren dan de huidige manier van gegevensverzameling voor POLDIS. Zowel ten aanzien van de niet-intentionele antisemitische incidenten als ten aanzien van de intentionele antisemitische incidenten. Een kwart van de POLDIS-zaken antisemitisme wordt niet door de query's gevonden, echter maar drie intentionele antisemitische incidenten worden niet met de query's gevonden. Daarentegen 16 intentionele antisemitische incidenten worden wel met de query's en niet met POLDIS gevonden.

We vinden in totaal 859 antisemitische incidenten vanuit POLDIS en 2382 antisemitische incidenten op basis van de query's in BVH. De overlap tussen deze bestanden is groot, 75% van de incidenten vanuit POLDIS vinden we ook in de BVH-query's. Een aantal regio's is er niet in geslaagd om antisemitische incidenten in BVH te detecteren en via het zaaksoverzicht ter bespreking voor te leggen in het Regionaal Discriminatie Overleg (RDO), de werkwijze binnen POLDIS. Terwijl wij tegelijkertijd wel (intentioneel) antisemitische incidenten in de regio's vonden in de BVH-query's.

Van de 2382 antisemitische incidenten op basis van de query's in BVH zijn er bij 942 incidenten een of meerdere verdachten gevonden. Het totaal aantal verdachten (daders) is 1360. Bijna 90% van de verdachten is van het mannelijk geslacht met een gemiddelde leeftijd van 25 jaar. 70% van de verdachten heeft een Nederlandse etniciteit. Er zijn in totaal 2210 slachtoffers bekend. De slachtoffers zijn vooral Nederlandse mannen (84%) van gemiddeld 39 jaar.

Uiteindelijk zijn er 54 intentioneel antisemitische incidenten geregistreerd. Dit betreft 2% van de antisemitische incidenten die we met de query's hebben onttrokken. Ruim 50% van deze intentioneel antisemitische incidenten wordt gevonden in de regio Amsterdam-Amstelland en 11% in de regio Utrecht. Bij de intentioneel antisemitische incidenten vinden we vooral veel beledigingen en bedreigingen. Mishandeling kwam maar één keer voor.

In verhouding komen incidenten met een antisemitische connotatie (hakenkruisen, anti-Joodse teksten en -tekens) het meest voor, bij bijna 1400 incidenten is hiervan sprake. Dit wordt gevolgd door antisemitisch schelden, waarover we bijna 1000 incidenten vinden.

Lezing van de dossiers van de incidenten leert dat het bij de niet-intentionele incidenten in veel gevallen gaat om onnozelheid van vooral jonge daders, die kennelijk niet in de gaten hebben dat dergelijke bekladdingen en beledigingen als kwetsend worden ervaren.

Het aantal incidenten is vergeleken met andere vormen van discriminatie, racisme en homohaat, relatief hoog. Dan valt op dat gezien de kleine groep Joden die het betreft in Nederland, antisemitisme naar verhouding heel veel voorkomt. Het betreft vooral niet-intentionele uitingen.

Colofon

Opdrachtgever	Landelijk ExpertiseCentrum Diversiteit (LECD)
Auteurs	Drs. Bas Tierolf Mr. Drs. Lianne Drost
Omslag	Ontwerppartners, Breda,
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht T (030) 230 07 99 E seccr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>.

ISBN 978-90-5830-597-8

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2013.
Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.
Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.
The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.
Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

Samen met de politieregio's en het Openbaar Ministerie wordt sinds 2008 elk jaar het Criminaliteitsbeeld Discriminatie (POLDIS) voor de politie gepubliceerd. Binnen de POLDIS 2012 rapportage is deze verdiepende studie opgesteld over het thema antisemitisme. Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Landelijk ExpertiseCentrum Diversiteit (LECD).

Het betreft hier een kwalitatieve beschouwing van antisemitische incidenten die de politie heeft geregistreerd. Hierbij wordt ingegaan op de achtergrond van de incidenten zoals de achtergrondkenmerken van daders en slachtoffers, de wijze van discriminatie, en de locatie en omstandigheden waaronder de incidenten plaatsvonden. Daarnaast wordt ook een kwantitatief beeld gegeven van hoe vaak verschillende typen antisemitische incidenten voorkomen in de politieregistratie. Ten slotte wordt ingegaan op de wijze waarop deze incidenten het best geïdentificeerd kunnen worden in de verschillende regionale politieregistraties

